

Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας

Αρ. 7 (2009)

Τα όρια της ανοχής στην επιστολή για την
ανεξιθρησκία του J. Locke

Γρηγόριος Ι. Μπαλάφας

doi: [10.12681/ethiki.22727](https://doi.org/10.12681/ethiki.22727)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπαλάφας Γ. Ι. (2020). Τα όρια της ανοχής στην επιστολή για την ανεξιθρησκία του J. Locke. *Ηθική. Περιοδικό φιλοσοφίας*, (7), 69–70. <https://doi.org/10.12681/ethiki.22727>

Τόσο οι καθέκαστον άνθρωποι, όσο και ολόκληροι λαοί, ελάχιστα στοχάζονται ότι πορεύονται ασύνειδα εκεί όπου η πρόθεση της Φύσης, άγνωστη σ' αυτούς, σαν νήμα οδηγητικό τους κατευθύνει να εργάζονται για την πραγματοποίησή της, παρόλο που αν τυχόν την ήξεραν πολύ λίγο θα τους ενδιέφερε η πραγμάτωσή της.

Η διττή φύση των ανθρώπων να ενεργούν ενστικτωδώς όπως τα ζώα, αλλά και λογικά σαν πολίτες του κόσμου δεν φαίνεται να τους δίνει την δυνατότητα δημιουργίας μιας προγραμματισμένης ιστορίας.

Παρόλο που οι πράξεις και οι παραλήψεις τους παρουσιάζουν κάποια σοφία, εντούτοις η μωρία, η ματαιοδοξία και η μανία καταστροφής που ενυπάρχει μέσα τους, αποδομούν τα προτερήματα του ανθρώπινου γένους. Άραγε, μήπως υπάρχει μέσα στην παράλογη πορεία των ανθρώπινων πραγμάτων μία πρόθεση της Φύσης, έτσι ώστε με αυτή ως βάση να είναι δυνατή μία αναπτυσσόμενη Ιστορία σύμφωνα με ορισμένο πρόγραμμα της Φύσης. Και αν βέβαια σταθούμε τυχεροί και βρούμε το οδηγητικό νήμα, που σαν άλλος μίτος της Αριάδνης, θα μας οδηγήσει στη δημιουργία μιας τέτοιας ιστορίας, έπειτα θα αναθέσουμε στη Φύση να δημιουργήσει τον άνθρωπο τον ικανό να τη συλλάβει με αυτό τον τρόπο;

Τα όρια της ανοχής στην Επιστολή για την ανεξιθρησκία του J. Locke

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ι. ΜΠΑΛΑΦΑΣ

Στην *Epistola de Tolerantia*, διατυπώνονται ολοκληρωμένα οι απόψεις του Locke, για την υπό όρους νοούμενη ανεξιθρησκία του. Η θεμελίωσή της στηρίζεται στην αντίληψή του για το φυσικό νόμο, στον ριζικό διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους σε επίπεδο

πρακτικής, καθώς και στην αρχή της ελευθερίας της σκέψης.

Η μεταξύ των χριστιανών ανοχή κατά το Locke, αποτελεί διακριτικό γνώρισμα της αληθινής εκκλησίας. Η ανοχή των διαφορετικών θρησκευτικών απόψεων συνιστά καθήκον που απορρέει τόσο από το Ευαγγέλιο όσο και από τον ορθό Λόγο. Αναφορικά ωστόσο με τα μέλη της, η εκκλησία ως ελεύθερη και εκούσια κοινωνία, δεν υποχρεούται να ανέχεται τους παραβαίνοντες τους εσωτερικούς της νόμους.

Καθήκον και επιταγή του φυσικού νόμου, όσον αφορά τον πολιτικό ηγεμόνα, συνιστά η υιοθέτηση της ανοχής σε ζητήματα πίστωσης. Αυτός οφείλει να παρεμβαίνει αποκλειστικά και μόνο, για τη ρύθμιση ζητημάτων που άπτονται της εξωτερικής λατρείας και των θρησκευτικών πράξεων, που μπορούν να βλάψουν το δημόσιο συμφέρον.

Εκτός των ορίων της ανοχής, τίθενται από τον Locke, όσοι με τις αντίθετες προς τα χρηστά ήθη πεποιθήσεις τους οι οποίες εκφραζόμενες δημόσια, θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια της πολιτείας. Εξαιρούνται επίσης της ανοχής οι Ρωμαιοκαθολικοί, λόγω της πίστης τους, η οποία τους οδηγεί σε ανυπακοή των νόμων. Με την αναγνώριση του Πάπα ως ηγεμόνα, θέτουν τους εαυτούς τους εκτός της πολιτικής κοινωνίας. Τέλος, εξαρτώντας ο Locke την ηθική από τη θρησκεία, αποκλείει της ανοχής και τους άθεους. Καθόσον η πίστη στο Θεό συνιστά θεμέλιο της κοινωνίας, οι άθεοι από άποψη αρχής είναι κακοί πολίτες και πραγματικοί εχθροί της κοινωνίας.